

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا

رحیم نخستو^۱، نوید رسولی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۴/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۶

چکیده

بر اساس نظریه سازه‌انگاری در روابط بین‌الملل، زبان از مؤلفه‌های هویتی و بازتاب‌دهنده فرهنگ یک ملت بوده، در صورت تشابه یا فهم آن توسط ملل دیگر، عامل مهمی در نزدیکی ملت‌هاست. با توجه به جایگاه زبان فارسی و فرهنگ ایران در ایتالیا، روابط سیاسی و مناسبات بین ایران و ایتالیا نیز قابل توجه است. بررسی نسبت بین کرسی‌های زبان فارسی و مناسبات سیاسی پایدار ایران و ایتالیا، نشان‌دهنده ارتباطی معنادار است. مقاله حاضر، سعی دارد تأثیر ظرفیت‌های موجود فرهنگی را بر مناسبات سیاسی مطالعه و با روش توصیفی و تحلیلی، اطلاعات لازم را از طریق پرسشنامه و مصاحبه جمع‌آوری نماید و اهمیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های تأثیرگذار، در شکل‌گیری روابط و مناسبات پایدار میان ایران و ایتالیا را بررسی کند. نتیجه آن این گزاره است که: سیاستمداران ایران شناس ایتالیایی که به سبب زبان فارسی با فرهنگ ایران آشنا شده‌اند، در روابط سیاسی دو کشور مؤثر بوده‌اند.

واژه‌های کلیدی: کرسی، زبان فارسی، ایران‌شناسان ایتالیایی، روابط پایدار، ایران و ایتالیا، سازه‌گرایی

۱. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، ایران khastu.ra@gmail.com

۲. راین فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، تهران، ایران naraculture@gmail.com

مقدمه

در عصر جهانی‌شدن، فرهنگ‌های مختلف می‌توانند در تعامل با یکدیگر به بهبود روابط صلح‌آمیز کمک کنند. یکی از منابع اصلی پدیدآورنده قدرت نرم، فرهنگ است. هنگامی که فرهنگ کشوری، ارزش‌های جهانی را ارائه می‌دهد، امکان مفاهمه را فراهم نموده، نتایج مطلوب را افزایش می‌دهد. افزایش این احتمال به خاطر رابطه‌ای است که چنین فرهنگی بین جاذبه‌ها و وظایف ایجاد می‌کند (جوزف نای، ۱۳۸۷: ۵۴). زبان علاوه بر تفاهم بین افراد، در روابط علمی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی میان کشورها نیز نقش اساسی دارد.

زبان فارسی با آثار ارزشمند در ادبیات، علم و عرفان، فلسفه و کلام، تاریخ و هنر همیشه مورد توجه ملل دیگر بوده است. علی‌رغم فراز و نشیب‌ها در سه سده اخیر، باز هم این زبان غنی، شیرین و دل‌نشین در دورترین نقاط جهان، حضور و نفوذ دارد و گواه این مدعا، ترجمه و تألیف هزاران کتاب و مقاله از سوی خارجی‌ان درباره آثار جاودان ادب فارسی است (امیری، ۱۳۷۸، ۹).

زبان فارسی با فرهنگ و تمدن ایرانی و اسلامی پیوند دارد و بدون آگاهی از این زبان، امکان شناخت این تمدن بزرگ دشوار است.

زبان فارسی در ایتالیا از طریق کرسی‌های زبان فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز آکادمیک آموزش داده می‌شود و موجب شناخت دانشجویان از زبان و فرهنگ ایران می‌گردد. فارغ‌التحصیلان کرسی‌های زبان فارسی از دانشگاه‌های ایتالیا که ایران‌شناس نیز محسوب می‌شوند، با علاقه به فرهنگ و تمدن ایران وقتی به پست‌های سیاسی دست می‌یابند، به توسعه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دو کشور کمک می‌کنند.

مبانی نظری

«سازه‌انگاری»، از نظریه‌های مهم روابط بین‌الملل به ساختارهای فرهنگی و هنجاری تاکید دارد و انگاره‌ها و هنجارها هستند که به عناصر مادی قدرت مانند «تسلیمات، سرزمین و جمعیت» معنا می‌بخشند و در شکل‌گیری منافع نقش عمده‌ای دارند. سازه‌انگاران، نظام بین‌الملل را جامعه‌ای مرکب از کنشگران اجتماعی می‌دانند که در تعامل با یکدیگرند و تعامل آنها بر مبنای قواعد و هنجارهایی صورت می‌گیرد که به طور بین‌الذهانی شکل گرفته‌اند (مشیرزاده، ابراهیمی، ۱۳۹۰: ۲۸۹).

مهم‌ترین خصیصه سازه‌انگاری در قلمرو هستی‌شناختی است. سازه‌انگاری، سیاست بین‌الملل را بر اساس هستی‌شناختی «تعاملی» می‌بیند و به عوامل فکری مانند فرهنگ، هنجارها و انگاره‌ها بها می‌دهد (مستقیمی، ۱۳۸۵: ۶۳).

«الکساندر ونت» نظریه‌پرداز برجسته سازه‌انگاری، با توجه به نقش عوامل فرهنگی، در کتاب *نظریه اجتماعی سیاست بین‌الملل* می‌نویسد: میان انگاره‌های مشترک با فرهنگ رابطه‌ای وجود دارد و فرهنگ می‌تواند به همکاری قوام بخشد. از نظر ونت، ساختار باورهای مشترک نهایتاً پدیده‌ای زبانی است؛ به این معنا که زبان صرفاً واسطه اندیشه نیست؛ بلکه تفکر را امکان‌پذیر می‌سازد (ونت، ۱۳۹۲: ۲۵۵).

از آنجا که نظریه سازه‌انگاری بر فرهنگ، زبان و معانی برای ساخت واقعیت‌های اجتماعی تأکید دارد، زبان فارسی و فهم فرهنگ ایرانی می‌تواند به روابط دو کشور کمک کند و مناسبات مطلوب‌تری بین دو کشور ایران و ایتالیا رقم بزند. تعامل فرهنگی بین دو کشور سابقه دیرینه‌ای دارد و بسیاری از متون کلاسیک ایران و برعکس، در دو کشور ترجمه شده و خوانندگان بسیاری دارد؛ اما این تعامل کمتر موضوع پژوهش‌هایی با رویکرد سیاسی قرار گرفته است. معدود مواردی که می‌توان از آنها یاد کرد، عبارتند:

احمد مسجد جامعی در تحقیقی با عنوان «موقعیت جهانی زبان فارسی» به بررسی

این موقعیت و چگونگی تأثیر آن در جهان معاصر پرداخته است (مسجد جامعی: ۱۳۷۹). احمد تمیم‌داری در نشریه سخن و سمینار تعامل ادبی ایران و جهان به نفوذ زبان فارسی در گستره جهانی پرداخته است (تمیم‌داری: ۱۳۸۱). عبدالعلی شرقی در مقاله‌ای با عنوان «نقش فرهنگ و تمدن ایران و لزوم انتقال آن از طریق زبان فارسی» به جایگاه تمدنی ایران پرداخته و بر انتقال آن از طریق زبان تأکید می‌کند (شرقی: ۱۳۷۵). طهمورث ساجدی در مقاله‌ای با عنوان «ایران‌شناسی در جهان» به بررسی تاریخچه ایران‌شناسی در ایتالیا پرداخته است (ساجدی: ۱۳۸۸). اکبرقولی، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های ایتالیا» در نشریه روابط فرهنگی به روند و چگونگی شکل‌گیری کرسی‌های زبان فارسی در کشور ایتالیا پرداخته است (قولی: ۱۳۹۱).

تاریخچه

سابقه زبان فارسی در ایتالیا به نیمه دوم قرن پانزدهم میلادی باز می‌گردد؛ اما ایران‌شناسی به شکلی آکادمیک، از قرن نوزدهم آغاز شد:

«جووان باتیستا رایموندی» (۱۶۱۴-۱۵۳۶) بزرگ‌ترین شرق‌شناس ایتالیایی عصر خود، زبان فارسی را زیباترین زبان جهان می‌دانست و معتقد بود که این زبان برای بیان مفاهیم در قالب شعر شکوه‌مندترین زبان دنیاست. او در بخشی از متن خود که به سال ۱۵۸۰ میلادی انتشار یافته، نوشته است:

آنان که طبعی لطیف در شناخت زبان‌ها دارند، به داوری نشسته‌اند که زبان فارسی را باید زیباترین، فاخرترین و شیرین‌ترین زبان موجود در جهان دانست؛ زیرا به زبان پارسی، کتاب‌هایی از هر فن و دانش؛ به ویژه چندان کتب شعر نگاشته‌اند که انگار خداوند عمداً آن را به آدمی اعطا فرموده است تا او را به ابراز معانی به شعر وادارد. بنابراین، هر کس باید نخست زبان فارسی

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۶۷

را به طور کامل بیاموزد(پیه مونتره، ۱۳۷۰: ۲- ۴۸۱).

آغازگر ایران‌شناسی به شیوه نوین در ایتالیا «گراردو نیولی» بود و توسط «بیانکا اسکارچا آمورتی»، «والریا پیانچنتینی»^۱، «کارلو چرتی»^۲ و... ادامه یافت.

در عرصه آکادمیک ایتالیا در پایان سده نوزدهم، ایران‌شناسی بخشی از رشته‌های خاورشناسی درآمد و به صورت رشته‌های تحصیلی مستقل در کلیه مقاطع شکل گرفت. از نتایج فعالیت‌های مراکز یاد شده می‌توان به حضور و فعالیت قریب به ۲۰۰ ایران‌شناس در ایتالیا اشاره کرد.

کرسی‌های زبان فارسی در دانشگاه‌های ایتالیا

هم اکنون پنج کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های این کشور فعال است و تعداد ۱۸۵ دانشجو در آنها به تحصیل مشغولند:

دانشگاه ناپل^۳

بنیاد خاورشناسی دانشگاه ناپل در سال ۱۲۲۴ میلادی تأسیس شد. این مؤسسه یکی از مهم‌ترین مراکز مطالعات زبان، تاریخ و تمدن ایران را در خود جای داده است (امیری، ۱۳۷۶: ۲۵۱). مطالعه و فراگیری زبان و ادب فارسی که از سال ۱۸۷۸ میلادی آغاز شد، در سال ۱۹۵۷ میلادی به صورت کرسی استادی مستقلی درآمد که ریاست آن با پرفسور «آلساندرو بائوزانی» (۱۹۸۸-۱۹۲۱ م.) بود. (قولی، ۱۳۸۱: ۲۶). در دانشکده ادبیات مؤسسه شرق‌شناسی ناپل، آموزش زبان و ادبیات فارسی و ایران‌شناسی در هر سه پایه کارشناسی،

1. Valeria Piacentini
2. Carlo Cereti
3. Napoli

ارشد و دکترا پا برجاست (گزارش رایزنی فرهنگی). هم‌اکنون تعداد ۴۰ دانشجوی در این کرسی مشغول تحصیل هستند که از این تعداد ۵ نفر در مقطع دکترا تحصیل می‌کنند.

دانشگاه «لا ساپینزا»^۱ رم

کرسی استادی زبان فارسی دانشکده ادبیات و فلسفه دانشگاه رم در سال ۱۹۷۵ تأسیس شده است (امیری، ۱۳۷۶: ۲۴۴). از کسانی که برای نخستین بار در رم به ادبیات فارسی توجه کرد و به جمع‌آوری و انتشار نسخ خطی پرداخت، باید از جوان باتیستا رایموندی، مدیر «چاپخانه شرقی» نام برد.

دانشکده جدید التأسيس مطالعات شرق‌شناسی به ریاست پرفسور فدریکو مازینی^۲ مسئولیت آموزش زبان‌های شرقی؛ از جمله عربی و فارسی را به عهده دارد (سایت رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در ایتالیا). کرسی زبان و ادبیات فارسی نیز با بیش از ۴۰ سال سابقه و با سرپرستی پرفسور «آنجلو میکله پیه مونتره»^۳ به آموزش زبان و ادبیات فارسی می‌پردازد. این کرسی از سال ۲۰۰۷ به دو بخش مجزا تقسیم شد: ۱- بخش «ادبیات فارسی» استاد پیه مونتره و ۲- بخش «زبان و ترجمه» به سرپرستی استاد «پائولا اورساتی»^۴. پیه مونتره، یابنده نسخه فلورانس شاهنامه است. با بازنشستگی پیه مونتره، سرپرستی کرسی زبان فارسی را خانم اورساتی عهده‌دار شد. از دیگر استادان این رشته می‌توان به مائورو ماجی، ماریو کازاری^۵ و کارلو چرتی اشاره کرد (بصیری، ۱۳۹۱: ۱۹-۳۳). زبان فارسی در این دانشگاه در هر سه پایه کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری آموخته می‌شود و هم‌اکنون تعداد ۶۰ نفر دانشجوی دارد.

-
1. La Sapienza
 2. Federico Masini
 3. Angelo Michele Piemontese
 4. Paola Orsatti
 5. Mario Casari

دانشگاه «کافوسکاری»^۱ ونیز

کرسی زبان و ادبیات فارسی برای نخستین بار در سال ۱۹۶۷ در دانشکده زبان و ادبیات خارجی دانشگاه کافوسکاری ونیز تأسیس شد که پرفسور «جان روبرتو اسکارچا» ریاست آن را به عهده گرفت (پیه مونتره، ۱۳۷۰: ۴۹۴). پرفسور اسکارچا که اکنون بازنشسته است، پس از سرپرستی کرسی زبان و ادبیات فارسی، جایگاه استادی تاریخ دین‌های ایران و آسیای میانه در دانشگاه ونیز را عهده دار شد. اسکارچا پژوهشگر تاریخ شیعه در ایران است و در زمینه‌های گوناگون فرهنگ پیش و پس از اسلام قلم زده و بیش از ۲۸۰ اثر از او در قالب کتاب، مقاله، تک‌نگاری و حاشیه به چاپ رسیده است.

از سال ۱۹۸۷ تاکنون پرفسور «ریکاردو زیپولی»^۲ عهده‌دار کرسی زبان‌شناسی ایرانی و زبان و ادبیات فارسی دپارتمان مطالعات اروپا و آسیاست. او به هنر عکاسی نیز علاقه‌مند است و چند نمایشگاه عکس در ایران و ایتالیا برگزار کرده است و نمونه کارهای او را در پایگاه اینترنتی‌اش نیز می‌توان یافت (برگرفته از سایت ریکاردو زیپولی).

دانیلا مینگینی از دیگر استادان زبان فارسی این دانشگاه در سال ۱۹۸۶ در دانشگاه تهران تحصیل کرده و پس از آن در بنیاد فرهنگی ایتالیا و سپس دانشگاه تهران به تدریس ایتالیایی پرداخته است. هم‌اکنون تعداد ۴۰ دانشجوی در این کرسی مشغول تحصیل هستند که از این تعداد ۵ نفر در مقطع دکترا تحصیل می‌کنند.

دانشگاه «بولونیا»^۳

زبان و ادبیات فارسی از سال ۱۹۷۵ در دانشگاه بولونیا تدریس می‌شود. «جوانی درمه»^۴ نخستین استادی بود که به مدت سه سال از ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۸ سمت استادی زبان و ادبیات

1. Ca' Foscari

2. riccardo zipoli

3. Bologna

4. Giovanni D'Erme

فارسی را در این دانشگاه به‌عهده گرفت. سپس از سال ۱۹۷۸ تاکنون «مائوریتزیو پیستوزو»^۱ در این کرسی مشغول تدریس است (مردانی، ۱۳۸۲: ۱۳۱). دانشگاه بولونیا با دانشگاه اصفهان در سال ۲۰۰۷ تفاهم‌نامه همکاری به امضا رساندند که پیستوزو در آن نقش بسزایی داشته است. در راستای تفاهم‌نامه میان دو دانشگاه، فرصت سفر و پژوهش دانشجویان در ایران؛ به‌ویژه برای نگارش پایان‌نامه فراهم شده است. پیستوزو از دانشکده زبان و ادبیات خارجی دانشگاه ونیز در رشته زبان و ادبیات فارسی در سال ۱۹۷۴ فارغ‌التحصیل شده است. از پژوهشگران دیگر دانشگاه بولونیا پرفسور «کارلو ساکونه»^۲ است. او دانش‌آموخته دانشگاه ونیز و پایان‌نامه او پیرامون فریدالدین عطار نیشابوری است. دانشگاه بولونیا پایگاه دیگری هم در شهر «راونا» دارد که پژوهش‌های ایرانی هنوز در آن آموزش داده می‌شود (بصیری، ۱۳۹۱: ۵۴). هم‌اکنون تعداد ۳۵ نفر دانشجوی در آن مشغول تحصیل‌اند. به اهتمام رایزنی فرهنگی در سال ۱۳۸۹ و براساس درخواست کتبی پرفسور «پاسی»^۳ هماهنگ‌کننده برنامه‌های آموزشی زبان‌های شرقی دانشگاه بولونیا، زمینه انعقاد سند ایجاد کرسی ادبیات معاصر فارسی در آن فراهم و مقرر شد از بهمن ۱۳۹۰ ادبیات معاصر فارسی به عنوان یک درس مستقل ارائه شود. تأمین‌کننده منابع درس ادبیات معاصر، رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران است.

دانشگاه «توشا» (ویتربو)^۴

مطالعات ایران در دانشگاه توشا از سال ۲۰۰۲ به‌همت رایزنی فرهنگی و با مدیریت «مارکو مانچینی»^۵ بازگشایی شد. هم‌اکنون خانم «الا فیلیپونه» مسؤولیت کرسی زبان فارسی را

1. Maurizio Silvio Pistoso
2. Carlo Saccone
3. Passi
4. Tuscia(Viterbo)
5. Marco Mancini

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۷۱

برعهده و ۱۰ دانشجو دارد.

خانم فیلیپونه در سال ۱۹۹۰ پایان‌نامه دکتری خود را پیرامون زبان بلوچی در رشته پژوهش‌های ایرانی، به‌پایان رسانده است. از دیگر استادان، خانم «بیانکا ماریا فیلیپینی»^۱ است که دانش‌آموخته دانشگاه ناپل است و پایان‌نامه دکترای او پیرامون پیوند «ادبیات و سینما در ایران» است (بصیری، ۱۳۹۱: ۳۸).

دانشگاه‌های «تورینو»^۲، «پالرمو»^۳ و «کالیاری»^۴

رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران بر اساس یادداشت تفاهم‌های بین مراکز دانشگاهی و فرهنگی دو کشور به تشکیل دوره‌های زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های پالرمو، تورینو و کالیاری اهتمام ورزیده است.

دانشگاه تورینو نیز زبان و ادبیات فارسی را دایر نمود و به‌طور رسمی از دانشجویان برای گذراندن واحدهای زبان فارسی ثبت نام کرد. دوره یادشده یک ساله است (گزارش رایزنی فرهنگی). همچنین، دوره آموزش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه کالیاری در پی یادداشت تفاهم میان آن دانشگاه و مرکز تبادلات دانشگاهی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و برای نخستین بار در شهر کالیاری مرکز استان ساردنیا در سال ۲۰۱۳ تشکیل شد و همچنان ادامه دارد.

سیاستمداران ایران شناس ایتالیایی

- «آنجلو میکله پیه مونتزه» از استادان برجسته زبان و ادبیات فارسی جهان و کاشف کهن‌ترین شاهنامه فردوسی در فلورانس است. پرفسور پیه مونتزه از سال ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۹ به

-
1. Bianca Maria Filippini
 2. Torino
 3. Palermo
 4. Cagliari

مدت ۱۲ سال رایزن فرهنگی سفارت ایتالیا در ایران بوده است. او در سال ۱۳۹۰ موفق شد نشان برگزیده بیستمین دوره جایزه بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی را دریافت کند. همچنین، در مراسم پایانی بیست و سومین دوره جایزه جهانی کتاب سال در بهمن ماه ۱۳۹۴ با حضور آقایان حسن روحانی، رئیس‌جمهور و علی جنتی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از پرفسور پیه مونتره به خاطر تألیف کتاب «یادگارهای شهر رم از ایران» تجلیل شد. «فلیچیتا فرآرو»، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸ به عنوان رایزن فرهنگی در سفارت ایتالیا در ایران اشتغال داشته است. فرآرو در سال ۲۰۰۹، مؤسسه انتشاراتی «سی و سه پل» (ponte33) را تأسیس کرده است که نشان از علاقه وی به فرهنگ ایران است. «کارلو جووانی چرتی»، رایزن فرهنگی ایتالیا در ایران از سال ۲۰۰۹، از پرکارترین ایران‌شناسان امروز اروپاست و بیش از ۳۰ مقاله و ۲۰ کتاب از او در حوزه ایران و زبان فارسی چاپ شده است. مهم‌ترین مسؤلیت چرتی، ریاست مؤسسه ایران‌شناسی اروپا تا سال ۲۰۱۱ بود. وی در کنار شغل سیاسی خود، به عنوان نماینده ایران‌شناسان ایتالیا در ایران نیز فعالیت می‌کند (گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا).

خانم «فدریکا موگرینی»^۱ سیاستمدار ایتالیایی و نماینده عالی اتحادیه اروپا در سیاست خارجی و امور امنیتی و وزیر امور خارجه سابق ایتالیا است. موگرینی به عنوان کارشناس اسلام سیاسی، تحصیلات خود را در مقطع دکتری در رشته علوم سیاسی و در دانشگاه ساینیتزا رم گذرانده و پایان‌نامه او «رابطه سیاست و دیانت در اسلام» است. «روبرتو توسکانو»^۲ از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ سفیر ایتالیا در ایران بود. امور فرهنگی برای او مهم بود و طی خدمت خود در ایران درخصوص امور فرهنگی و توسعه روابط دو کشور بسیار فعال بود.

1. Federica Mogherini
2. Roberto Toscano

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/۷۳

«رومانو پرودی»^۱ سیاستمدار برجسته ایتالیایی و نخست وزیر اسبق ایتالیا و بنیانگذار حزب زیتون از سیاستمداران هوادار ایران است. پرودی در جایگاه نخست‌وزیر ایتالیا مخالفت کشورش را با هرگونه استفاده از زور علیه ایران به بهانه ادامه برنامه هسته‌ای کشورمان اعلام کرده بود. «ماسیمو دالما»^۲ روزنامه نگار و سیاستمدار ایتالیایی، که از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۰ نخست وزیر ایتالیا بود و بعدها معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه شد، هم‌اکنون ریاست بنیاد فرهنگی سیاسی موسوم به «ایتالیایی‌های اروپایی» را به عهده دارد. دالما به دلیل تفکر سیاسی خود همواره از سیاست‌های ضد آمریکایی و استکباری ایران حمایت کرده است (سایت بیوگرافی ماسیمو دالما). «لاپو پیستلی»^۳ تا سال ۲۰۱۵ معاون وزیر خارجه و مشاور وزیر خارجه در امور ایران بود. وی سپس به سمت معاون شرکت نفت ایتالیا منصوب شد (سایت لاپو پیستلی). پیستلی درخصوص همکاری با ایران، فردی فعال و سیاستمداری همسو با ایران بود و به‌عنوان معاون وزیر خارجه ایتالیا بر گشایش و توسعه روابط با ایران عقیده داشت. «ماسیمو برای»^۴ روشنفکر و سیاستمدار ایتالیایی، نخستین وزیر فرهنگ ایتالیا بود که پس از انقلاب و در دولت روحانی به تهران سفر کرد. برای از سال ۱۹۹۱ وارد دایره‌المعارف بزرگ ایتالیا «ترکانی» شد. او شخصیتی کاملاً فرهنگی، آشنا به فرهنگ ایران و بسیار علاقه‌مند به ایران است و با داشتن مادری ترک‌تبار خود را به گونه‌ای، شرقی به حساب می‌آورد. وی در مصاحبه با خبرنگار ایرنا در ایتالیا گفته است: «دوست دارم شهروند ایرانی شوم؛ زیرا در ایران احساس بسیار خوبی دارم.» در مصاحبه با مطبوعات و رسانه‌ها، جمهوری اسلامی را یک دموکراسی بالغ دانسته و گفته است: «تمدنی که من در ایران شاهد آن هستم، تمدنی بر اساس خشونت نیست؛

1. Romano Prodi

2. Massimo D'Alema

3. Lapo Pistelli

4. Massimo Bray

بلکه به دنبال صلح، آرامش و ارزش هاست.» (خبرگزاری ایرنا، ۲۷ مهر ۱۳۹۳). «لوکا جانسانتی»^۱ سفیر ایتالیا در ج.ا.ایران در سال ۲۰۱۳ و مدیرکل سیاسی و امنیتی وزارت خارجه ایتالیا در سال ۲۰۱۴ بوده است. پایان‌نامه کارشناسی ارشد وی درباره «تاریخ معاصر ایران» است. «پپه گریلو»^۲ کم‌دین و سیاستمدار ایتالیایی در سال ۱۹۹۶ با «پروین تاجیک» ازدواج کرد. گریلو از سال ۲۰۰۹ وارد فعالیت‌های سیاسی شد و حزب «جنبش ۵ ستاره» را در همان سال تأسیس کرد.

گریلو نخستین رئیس حزبی است که نماینده مجلس نیست؛ ولی حزبش کرسی‌های زیادی را در مجلس عهده‌دار است (وبسایت پپه گریلو). «مارکو مانچینی» استاد زبان شناسی و واژه‌شناس تطبیقی زبان‌های ایرانی دانشکده حفظ آثار فرهنگی دانشگاه توشا ویتروبو است. پرفسور مانچینی معاون آموزشی وزارت علوم ایتالیا، رئیس دانشگاه ویتروبو و هم‌زمان، ریاست مجمع عالی رؤسای دانشگاه‌های ایتالیا و نیز رئیس انجمن بین‌المللی مطالعات مدیترانه و شرق (ISMEO) را هم به عهده دارد. خانم «آنا ونتزان»^۳ ایران‌شناس، اسلام‌شناس و استاد دانشگاه میلان، در رشته فرهنگ و زبان‌های شرقی در دانشگاه کافوسکاری آن شهر تحصیل کرد. سپس در سال ۱۹۹۰ موفق به اخذ مدرک دکتری در رشته زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه نیویورک شد. وی از بنیانگذاران مجله «شرق و آفریقا» است. ونتزان با مجلات و برنامه‌های رادیویی به عنوان کارشناس ایران و اسلام همکاری می‌کند و با نگارش مقالاتی همواره در خصوص انعکاس واقعیات ایران کوشش کرده است (وبسایت آنا ونتزان).

1. Luca Giansanti
2. Beppe Grillo
3. Anna Vanzan

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۷۵

آشنایی با زبان فارسی و مناسبات سیاسی براساس مدل پیمایشی
الف) آمار توصیفی مربوط به مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی:

جدول ۱: مجموع آمار توصیفی مربوط به بخش دموگرافیک

تحصیلات	تأهل	سن	جنس	تعداد
۸۴	۸۴	۸۴	۸۴	۸۴
۰	.	.	۰	بدون جواب
۱.۹۲	۱.۳۳	۱.۶۳	۱.۳۷	میانگین
۲	۱	۱	۱	مد
۰.۵۶۴	۰.۴۷۴	۰.۷۷۳	۰.۴۸۵	انحراف معیار
۰.۲۱۸	۰.۲۲۵	۰.۵۹۷	۰.۲۳۶	واریانس

میانگین نمونه مورد پژوهش در مورد جنس نمونه مورد نظر دارای نمره ۱.۳۷ و سن ۱.۶۳ و متأهل و یا مجرد بودن دارای نمره ۱.۳۳ و میزان تحصیلات ۱.۹۳ است.

جدول ۲: توزیع فراوانی مربوط به جنسیت

درصد تجمعی	درصد اعتباری	درصد	فراوانی	مرد	گزینه
۶۳.۱	۶۳.۱	۶۳.۱	۵۳	مرد	گزینه
۱۰۰.۰	۳۶.۹	۳۶.۹	۳۱	زن	
	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۸۴	مجموع	

از مجموع ۸۴ نفر نمونه مورد پژوهش، ۵۳ نفر معادل ۶۳.۱ درصد مرد و ۳۱ نفر معادل ۳۶.۹ درصد زن هستند.

جدول ۳: توزیع فراوانی مربوط به سن

		فراوانی	درصد	درصد اعتباری	درصد تجمعی
گزینه	۲۸-۳۳	۳	۳.۶	۳.۶	۳.۶
	۳۴-۳۸	۶	۷.۱	۷.۱	۱۰.۷
	۳۹-۴۳	۳۲	۳۸.۱	۳۸.۱	۴۸.۹
	۴۴ به بالا	۴۳	۵۱.۲	۵۱.۲	۱۰۰
	مجموع	۸۴	۱۰۰	۱۰۰	۰

از مجموع ۸۴ نفر نمونه مورد پژوهش ۴۳ نفر معادل ۵۱.۲ درصد در گروه سنی ۴۴ به بالا، ۳۲ نفر در گروه سنی ۳۹-۴۳ سال، ۶ نفر معادل ۷.۱ درصد در گروه سنی ۳۴-۳۸ سال و ۳ نفر معادل ۳.۶ درصد در گروه سنی ۲۸-۳۳ سال قرار دارند.

جدول ۴: تعداد نمونه مورد تحقیق بر اساس تاهل

		فراوانی	درصد	درصد اعتباری	درصد تجمعی
۸۴گزینه	متاهل	۵۶	۶۶.۷	۶۶.۷	۶۶.۷
	مجرد	۲۸	۳۳.۳	۳۳.۳	۱۰۰.۰
	مجموع	۸۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

از مجموع ۸۴ نفر نمونه مورد پژوهش، ۵۶ نفر معادل ۶۶.۷ درصد متأهل و ۲۸ نفر معادل ۳۳.۳ درصد مجرد هستند.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۷۷

جدول ۵: تعداد نمونه مورد تحقیق بر اساس مدرک تحصیلی

		فراوانی	درصد	درصد اعتباری	درصد تجمعی
گزینه	لیسانس	۱۷	۲۰.۲	۲۰.۲	۲۰.۲
	فوق لیسانس	۵۷	۶۷.۹	۶۷.۹	۸۸.۱
	دکتری	۱۰	۱۱.۹	۱۱.۹	۱۰۰.۰
	مجموع	۸۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

از مجموع ۸۴ نفر نمونه مورد پژوهش ۱۷ نفر معادل ۲۰.۲ درصد دارای مدرک لیسانس، ۵۷ نفر معادل ۶۷.۹ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱۰ نفر معادل ۱۱.۹ درصد دارای مدرک دکتری هستند.

جدول ۶: تعداد نمونه مورد تحقیق بر اساس سمت

	فراوانی	
گزینه	کاردار	۱
	رایزن فرهنگی	۱
	استاد دانشگاه و مخاطب کرسی زبان فارسی	۳۴
	ایران‌شناس و باستان‌شناس	۳۸
	مجموع	۸۴

سمت پاسخ‌دهندگان به گویه‌ها به ترتیب ۱ نفر کاردار، ۱ نفر رایزن فرهنگی، ۳۴ نفر استاد دانشگاه و مخاطب کرسی زبان فارسی و ۳۸ نفر ایران‌شناس و باستان‌شناس هستند.

بخش دوم: آمار تحلیلی مربوط به مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی

(۱) آزمون مؤلفه «ایران‌شناسان ایتالیایی و شغل آنها» در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی

جدول ۷: آزمون فرض ۱

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۱	84	12.8690	2.36327	.25785		

One-Sample Test						
Test Value = 18						
				Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
	T	Df	Sig. (2-tailed)		Lower	Upper
فرض ۱	-19.899	83	.000	-5.13095	-5.6438	-4.6181

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۹.۸۹۹ -) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «ایران‌شناسان ایتالیایی و شغل آنها» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۷۹

۲) آزمون مؤلفه «رایزنی‌های فرهنگی دو کشور» در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران شناسان ایتالیایی

جدول ۸: آزمون فرض ۲

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
فرض ۲	84	8.7024	1.66306	.18146

One-Sample Test						
Test Value = 12						
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۲	-18.173	83	.000	-3.29762	-3.6585	-2.9367

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (-18.173) با درجه آزادی (83) و سطح معنی‌داری (0.000) از مقدار بحرانی جدول کوچک‌تراست، فرض صفر رد می‌شود. بنابر این، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «رایزنی‌های فرهنگی دو کشور» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

۳) آزمون مؤلفه «ارتباط مراکز دانشگاهی ایران و ایتالیا در خصوص باستان‌شناسی» در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی

جدول ۹: آزمون فرض ۳

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Mean	
فرض ۳	84	6.2381	1.39378	.15207		

One-Sample Test						
Test Value = 9						
	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۳	-18.162	83	.000	-2.76190	-3.0644	-2.4594

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۸.۱۶۲-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «ارتباط مراکز دانشگاهی ایران و ایتالیا در خصوص باستان‌شناسی» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۸۱

۴) آزمون مؤلفه «مشاهیر ایرانی» در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی

جدول ۱۰: آزمون فرض ۴

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۴	84	9.1190	2.16436	.23615		
One-Sample Test						
	Test Value = 12					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۴	-12.200	83	.000	-2.88095	-3.3506	-2.4113

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۲.۲۰۰-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «مشاهیر ایرانی» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

۵) آزمون مؤلفه «سایت‌های باستانی ایران در تفکر و اندیشه باستان‌شناسان ایتالیایی»

جدول ۱۱: آزمون فرض ۵

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۵	84	10.5595	2.02009	.22041		
One-Sample Test						
	Test Value = 15					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۵	-20.146	83	.000	-4.44048	-4.8789	-4.0021

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۲۰.۱۴۶-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «سایت‌های باستانی ایران در تفکر و اندیشه باستان‌شناسان ایتالیایی» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۸۳

۶) آزمون مؤلفه «شناخت سیاستمداران و مقامات تأثیرگذار ایتالیایی با فرهنگ و تمدن ایران»

جدول ۱۲: آزمون فرض ۶

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
فرض ۶	84	6.9881	1.55613	.16979

۶

One-Sample Test						
Test Value = 9						
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۶	-11.850	83	.000	-2.01190	-2.3496	-1.6742

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۱.۸۵۰-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «شناخت سیاستمداران و مقامات تأثیرگذار ایتالیایی با فرهنگ و تمدن ایران» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

۷) آزمون مؤلفه «تعداد زبان‌آموزان فارسی»

جدول ۱۳: آزمون فرض ۷

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
فرض ۷	84	6.7024	1.74784	.19070

۷

One-Sample Test						
	Test Value = 9					
					95% Confidence Interval of the Difference	
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
فرض ۷	-12.048	83	.000	-2.29762	-2.6769	-1.9183

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۲.۰۴۸-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «تعداد زبان‌آموزان فارسی» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۱۵

۸) آزمون مؤلفه «در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی»

جدول ۱۴: آزمون فرض ۸

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
فرض ۸	84	8.3452	1.88523	.20569

۸

One-Sample Test						
	Test Value = 12					
					95% Confidence Interval of the Difference	
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
فرض ۸	-17.768	83	.000	-3.65476	-4.0639	-3.2456

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۷.۷۶۸-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «شناخت سیاستمداران و مقامات تأثیرگذار ایتالیایی با فرهنگ و تمدن ایران» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

۹) آزمون مؤلفه «مقام و جایگاه فرهنگ و تمدن ایران در دانشگاه‌های ایتالیا»

جدول ۱۵: آزمون فرض ۹

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Mean	
فرض ۹	84	6.7500	2.27546	.24827		

One-Sample Test						
Test Value = 9						
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۹	-9.063	83	.000	-2.25000	-2.7438	-1.7562

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۹.۰۶۳-) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر است، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «مقام و جایگاه فرهنگ و تمدن ایران در دانشگاه‌های ایتالیا» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۸۷

۱۰) آزمون مؤلفه «حضور زبان‌دانان و ایران‌شناسان ایتالیایی در رسانه‌های آن کشور»

جدول ۱۶: آزمون فرض ۱۰

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
فرض ۱۰	84	8.2143	2.71129	.29583

۱۰

One-Sample Test						
						Test Value = 12
					95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
فرض ۱۰	-12.797	83	.000	-3.78571	-4.3741	-3.1973

با توجه به اینکه مقدار (t) محاسبه شده (۱۲.۷۹۷ -) با درجه آزادی (۸۳) و سطح معنی‌داری (۰.۰۰۰) از مقدار (t) بحرانی جدول کوچک‌تر، فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت کرد که وضعیت مؤلفه «حضور زبان‌دانان و ایران‌شناسان ایتالیایی در رسانه‌های آن کشور» در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در حد مطلوبی است.

آزمون فریدمن: تعیین سطح و رتبه مؤلفه‌های اصلی کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی

جدول ۱۷: جدول میانگین رتبه میزان تأثیر مؤلفه‌های پژوهش در

شکل‌گیری روابط پایدار بین ایران و ایتالیا

رتبه	مؤلفه پژوهش	میانگین رتبه مؤلفه‌ها
۱	ایران‌شناسان ایتالیایی و شغل آنها	۳/۷۵
۲	رایزنی‌های فرهنگی دو کشور	۳/۲۵
۳	ارتباط مراکز دانشگاهی ایران و ایتالیا در خصوص باستان‌شناسی	۳/۰۳
۴	مشاهیر ایرانی	۲/۸۷
۵	سایت‌های باستانی ایران در تفکر و اندیشه باستان‌شناسان ایتالیایی	۲/۱۹
۶	شناخت سیاستمداران و مقامات تأثیرگذار ایتالیایی با فرهنگ و تمدن ایران	۱/۸۶
۷	تعداد زبان‌آموزان	۱/۴۷
۸	فرهنگ و تمدن ایران در تشویق دانشجویان به فراگیری زبان فارسی	۱/۴۴
۹	مقام و جایگاه فرهنگ و تمدن ایران در دانشگاه‌های ایتالیا	۱/۲۱
۱۰	حضور زبان‌دانان و ایران‌شناسان ایتالیایی در رسانه‌های آن کشور	۱/۰۴

بر اساس جدول بالا در میان مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی، مؤلفه‌های «ایران‌شناسان ایتالیایی و شغل آنها»، «رایزنی‌های فرهنگی دو کشور»، «ارتباط مراکز دانشگاهی ایران و ایتالیا در خصوص باستان‌شناسی» به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم در شکل‌گیری روابط و مناسبات پایدار بین ایران و ایتالیا را به خود اختصاص داده‌اند و مؤلفه‌های «فرهنگ و تمدن ایران در تشویق دانشجویان به فراگیری زبان فارسی»، «مقام و جایگاه فرهنگ و تمدن ایران در دانشگاه‌های ایتالیا» و «حضور زبان‌دانان و ایران‌شناسان ایتالیایی در رسانه‌های آن کشور»، به ترتیب از کمترین میزان تأثیر در شکل‌گیری این روابط و مناسبات بین ایران و ایتالیا برخوردار بوده‌اند.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۱۹

همچنین، براساس آزمون فرضیات با توجه به نظریات مطرح شده، مشخص شد که بین کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی در شکل‌گیری روابط و مناسبات پایدار رابطه وجود دارد. به عبارت دیگر، بین وضعیت هر یک از گویه‌ها در بین مخاطبان کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسان ایتالیایی با ذکر اولویت، رابطه مطلوب و معناداری وجود دارد.

سیاستمداران ایران‌شناس و روابط سیاسی ایران و ایتالیا

هرچند پیش از انقلاب اسلامی پیوند عمیقی بین ایران و ایتالیا وجود داشت و بر اساس همین نزدیکی، بسیاری از دانشگاه‌ها مباحث ایران‌شناسی را مورد توجه قرار داده بودند؛ اما پس از انقلاب نیز، ایتالیا جزو اولین کشورهایی بود که همکاری خود را با ایران آغاز کرد. در زمینه سیاسی، روابط دو کشور تقریباً هیچ‌گاه دستخوش نوسان‌های شدید نبوده است؛ حتی در طول ۱۰ سال گذشته که ریسمان روابط تهران- رم به رغم اتخاذ مواضع خصمانه از سوی غرب در قبال برنامه هسته‌ای ایران، به شکل ملموسی نازک شد؛ اما قطع نشد (گزارش رایزنی فرهنگی).

اوج روابط سیاسی و اقتصادی دو کشور به دهه ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ بازمی‌گردد. در این سال‌ها، طرح‌های بزرگ اقتصادی ایران، همچون: مجتمع پتروشیمی، پالایشگاه، مجتمع فولاد و... توسط شرکت‌های بزرگ ایتالیایی اجرایی شد. رفت و آمدهای سیاسی و پارلمانی در بالاترین سطح بین مقامات دو کشور انجام شد. روند همکاری‌های اقتصادی دو کشور طی سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۰، سیر صعودی به خود گرفت و حجم مبادلات تجاری بین آنها از حدود ۲ میلیارد یورو در سال ۱۹۹۹ به نزدیک به ۷ میلیارد یورو در پایان سال ۲۰۱۰ رسید و ایتالیا به نخستین شریک تجاری جمهوری اسلامی ایران در اتحادیه اروپا تبدیل شد.

در سال ۱۳۸۹، مقامات ایتالیایی نظیر «رومانو پرودی» نخست وزیر اسبق این کشور، به همراه هیأت‌هایی از مجلس نمایندگان و سنای ایتالیا و چند هیأت اقتصادی ایتالیایی به ایران سفر کردند (ایتالیا، ۱۳۹۰: ۱۳۹). ایتالیا نخستین کشوری بود که پس از توافق هسته‌ای ایران و غرب در ۲۶ دی ۱۳۹۴ از حسن روحانی، رئیس جمهوری دعوت کرد تا به آن کشور سفر کند. سفر «ماتئو رنتزی» نخست وزیر ایتالیا به کشورمان در ۲۴ فروردین ۱۳۹۵ در رأس یک هیأت ۲۵۰ نفره سیاسی و اقتصادی و تأکید بر وجود نقاط مشترک بسیار بین دو کشور، از جمله: «ایجاد صلح» نشان‌دهنده علاقه ایتالیایی‌ها به توسعه روابط بین دو کشور است. وی گفت: «این کشور فرزند تمدن بزرگ فارس‌هاست و می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای برای صلح در منطقه و برای مبارزه علیه تروریسم و افراط‌گرایی ایفا کند.» (خبرگزاری آنسا). ایتالیا با تحریم بیشتر ایران مخالف بوده، معتقد است که طرفین باید از طریق گفتگو مشکلات موجود را برطرف کنند. با پایان تحریم‌ها و تبادل هیأت‌های مختلف اقتصادی دو کشور، فصل جدیدی از همکاری‌های اقتصادی آغاز و سبب شد میزان مبادلات بازرگانی ایران و ایتالیا از یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون یورو پیش از برجام، به ۷ میلیارد یورو برسد (ایل‌تمپو).

شبهات‌ها و دیدگاه‌های فرهنگی، در تاریخ کهن این دو کشور ریشه دارد. میهمان‌نوازی، گشاده‌رویی، مهربانی و ارزش دادن به نهاد خانواده، رنگ پرچم و محتوای سرود ملی، از جمله مشترکات فرهنگی ایران و ایتالیاست. از سوی دیگر، زبان فارسی و ایتالیایی از شاخه زبان‌های هند و ایرانی است و مشترکاتی بین آنها دیده می‌شود (کاترینف، ۱۳۷۱: ۱). «ماتئو رنتزی» نخست وزیر ایتالیا در سفر خود به ایران در فروردین ۹۵ با تأکید بر پشتوانه غنی مناسبات بین ایران و ایتالیا و انتشار پیام ثبات در منطقه توسط دو کشور گفت: «بهترین راه برای تحکیم دوستی‌ها، این است که ارزش‌ها را به اشتراک بگذاریم؛ چرا که بیش از هر چیز یک احساس مشترک بین دو تمدن بزرگ ایران و رم وجود دارد.» (پایگاه اطلاع‌رسانی

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۹۱

دولت). در سفر شهریور ۱۳۷۷ لامبرتودینی، وزیر خارجه وقت ایتالیا به ایران قرارداد خواهرخواندگی بین اصفهان و فلورانس امضا شد. امضای قرارداد خواهرخواندگی بین شهرهای «ورونا» و همدان نیز در آبان ۱۳۹۴ و «گائتا» و بابلسر در اردیبهشت ۹۵ مواردی دیگر از این دست است (همشهری).

دیدار علی جنتی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از ایتالیا (اسفند ۱۳۹۳) و ملاقات با «داریو فرانچسکینی» وزیر فعالیت‌های فرهنگی و گردشگری ایتالیا به امضای برنامه همکاری فرهنگی و آموزشی و آموزش عالی و تحقیقاتی منجر شد.

سفر خانم جائینی، وزیر آموزش و پرورش و دانشگاه‌های ایتالیا و امضای یادداشت تفاهم در شهریور ۱۳۹۴، سفر «داریو فرانچسکینی» وزیر میراث، فعالیت‌های فرهنگی و گردشگری ایتالیا به ایران نیز گویای تعاملات فرهنگی است. نتایج این فعالیت‌ها تاکنون به امضای بیش از ۳۰ توافقنامه در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین ایران و ایتالیا منجر شده است. «لاپو پیستلی»، معاون سابق وزیر خارجه ایتالیا به‌عنوان یک ایران‌شناس، بر توسعه روابط با ایران عقیده داشت و در این راه کوشش بسیاری نمود؛ به‌طوری که از وی به‌عنوان معمار در برقراری روابط مجدد بین ایران و ایتالیا نام برده می‌شود. از دیگر سیاستمدارانی که برای توسعه روابط پایدار بین دو کشور ایران و ایتالیا کوشیده است، می‌توان به «ماسیمو برای»، شخصیتی کاملاً فرهنگی، آشنا به فرهنگ ایران و بسیار علاقه‌مند به ایران اشاره کرد. او با تأکید بر این که در پارلمان ایتالیا دوست بزرگ ایرانیان به حساب می‌آید، در زمان وزارت خود یادداشت تفاهمی با طرف ایرانی امضا کرد که راهگشای همکاری‌های دوجانبه در زمینه باستان‌شناسی شد. همچنین، تلاش‌های برای در زمان صدارت به امضای برنامه اجرایی همکاری در حوزه فرهنگ، آموزش و پرورش، آموزش عالی و تحقیقات بین وزرای دو کشور در اسفند ۱۳۹۳ منجر شد.

رومانو پرودی، رئیس کمیسیون اتحادیه اروپا در مهر ۱۳۸۲ پیامی برای کنفرانس بین‌المللی «مطالعات ایران‌شناسی» ارسال کرد. در بخشی از این پیام آمده بود: «تا زمانی که تاریخ به یاد دارد، پرشیا (پارس) فراموش نشدنی است. این سرزمین همیشه مرکز و سرچشمه تمدن‌های قدرتمند و مهد فرهنگ‌های ناب بوده است.» (گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا).

پرودی در جایگاه نخست‌وزیر ایتالیا، مخالفت کشورش با هرگونه استفاده از زور علیه ایران به بهانه ادامه برنامه هسته‌ای کشورمان را اعلام کرده بود (پایگاه خبری آفتاب). وی در شهریور ۱۳۸۹ برای شرکت در سمینار «اروپا، بحران مالی و انتظارات آینده» به ایران سفر کرد. نخست‌وزیر پیشین ایتالیا درباره نقش ایتالیا در مسأله هسته‌ای ایران گفته است: «روابط ما با ایران ویژه بوده و ایران کشور بسیار مهمی به خاطر تاریخ، فرهنگ، جغرافیا و مردمش است (وب‌سایت رومانو پرودی).

«مارکو مانچینی» معاون آموزش عالی و پژوهشی وزارتخانه آموزش، دانشگاه و تحقیقات ایتالیا در توسعه روابط علمی و دانشگاهی بین ایران و ایتالیا نقش بسزایی را ایفا کرده است. وی نسبت به افزایش کرسی‌های زبان فارسی در دیگر دانشگاه‌های ایتالیا ابراز علاقه کرده است. «لوکا جانسانتی» سفیر سابق ایتالیا در ایران پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود را «تاریخ معاصر ایران» برگزید و در زمان سفارت خود در ایران کوشید با تسهیل سفر وزرای امور خارجه دو کشور و افزایش تعداد و سطح هیأت‌ها میان دو کشور، در مسیر توسعه مناسبات بین دو کشور گام بردارد (سایت آوا دیپلماتیک، ۷ مرداد ۱۳۹۳). خانم «فلیچیتا فرآرو» رایزن فرهنگی سابق ایتالیا و مؤسس انتشارات ۳۳ پل است که تاکنون کتاب‌های زیادی در زمینه ادبیات کلاسیک و معاصر ایرا، منتشر کرده است و در بیست و هشتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در سال جاری از وی تجلیل شد.

نتیجه‌گیری

این پژوهش سعی داشت با توجه به نظریه سازه‌انگاری، به اهمیت تعاملات فرهنگی ایران و ایتالیا بپردازد و بر یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های آن؛ یعنی نقش زبان فارسی تأکید و اشاره کند که اگر آشنایی و نزدیکی ملت‌ها از عنصر فرهنگ آغاز گردد، امکان صدمه آن در تندباد حوادث سیاسی کمتر است. توجه به زبان و فرهنگ پارسی با سابقه‌ای دیرینه و تداوم آن تا سال‌های اخیر در دانشگاه‌هایی چون: ناپل، رم، ونیز، بولونیا، تورینو، پالرمو و کالیاری به پرورش یا آشنایی نخبگان فرهنگی و سیاسی ایتالیا با فرهنگ ایرانی منجر گردیده است. این آشنایی تبعات مثبتی بر مناسبات سیاسی دوکشور داشته؛ تا جایی که حوادثی چون انقلاب اسلامی، جنگ، مسأله هسته‌ای و تحریم‌ها به گسست روابط منجر نشده است. حضور افرادی چون آنجلو میکله پیه مونترزه، فلیچیتا فرارو، کارلوی چرتی، فدریکا موگرینی، مارکو مانچینی، آنا ونتزان، گریلو و همسر ایرانی‌اش پروین، روبرتو توسکانو، رومانو پرودی و... نگاهی احترام‌آمیز را در مناسبات دوکشور رقم زده است. اتخاذ سیاست‌های متعادل‌تر ایتالیا نسبت به شرکای اروپایی در قبال ایران، روابط اقتصادی قابل توجه، نقد سیاست‌های ۵+۱ نسبت به ایران و مخالفت با گزینه نظامی در مورد اختلافات هسته‌ای، برخی نتایج مثبت این آشنایی است. قطعاً شناخت و نگاه احترام‌آمیز خانم موگرینی به فرهنگ ایرانی و شیعه را در تسهیل روند مذاکرات نمی‌توان نادیده گرفت. پیشگام شدن رهبران ایتالیا در تحقق برجام و سفر به ایران، با تجربیات و آشنایی‌های گذشته بی‌ارتباط نیست.

منابع

- امیری، کیومرث. (۱۳۷۶). *زبان و ادب فارسی در جهان: ایتالیا*، تهران: انتشارات دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی.
- ایتالیا. (۱۳۹۰). دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران: مرکز چاپ و انتشارات.
- بیکر، واین. (۱۳۸۲). *مدیریت و سرمایه اجتماعی*، ترجمه دکتر سید مهدی الوانی و دکتر محمد رضا ربیعی مندجین، تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
- برگرفته از گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا. (۱۳۸۷). رزومه کارلو جووانی چرتی.
- بیه مونتزه، آنجلو میکلّه. (مرداد- آبان ۱۳۷۰). *تاریخچه ایران‌شناسی در ایتالیا، آینده*، سال هفدهم، ش ۵ تا ۸.
- تمیم‌داری، احمد. (۱۳۸۲). «نفوذ فارسی در جهان»، سمینار تعامل ادبی ایران و جهان. تهران: سخن عشق.
- خاکی، غلامرضا. (۱۳۷۸). *روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه نویسی*، تهران: مرکز تحقیقات علمی کشور.
- دواس، دی، ای. (۱۳۸۱). *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، ترجمه هوشنگ ناییبی، تهران: نشر نی، چاپ دوم.
- شرقی، عبدالعلی. (۱۳۸۱). *نقش فرهنگ و تمدن ایران و لزوم انتقال آن از طریق زبان فارسی*، تهران: مجموعه سومین ره آورد.
- قولی، اکبر. (اردیبهشت ۱۳۹۱). *بررسی‌های زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های ایتالیا*، روابط فرهنگی، سال دوم شماره هفتم.

کرسی‌های زبان فارسی و روابط سیاسی پایدار ایران و ایتالیا/ ۹۵

گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا. (۱۳۸۹). *شیوه‌های رایج آموزش زبان فارسی*.

گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا، *گزارش سفر دکتر روحانی به ایتالیا*، ۱۳۹۴/۱۱/۵.

گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا. (۱۳۹۴). *دوره زبان فارسی در دانشگاه پالرمو*.

گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا. (۹۴/۱۱/۱۸). *آغاز سی و هشتمین دوره آموزش زبان و ادبیات فارسی در محل رایزنی فرهنگی*.

مسجدجامعی، احمد. (۱۳۸۲). *موقعیت جهانی زبان فارسی، کتاب هفته، ش ۱۴۴، چهارمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی، تهران: پگاه حوزه*.

مشیرزاده، حمیرا و ابراهیمی، نبی‌الله. (۱۳۹۰). *تحول مفاهیم در روابط بین‌الملل، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ دوم*.

منسوب بصیری، ایمان. (۱۳۹۱). *زبان پارسی در ایتالیا، گزارش رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا*.

نای، جوزف. (۱۳۸۷). *قدرت نرم/بزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل، ترجمه سید محسن روحانی، و مهدی ذوالفقاری، تهران: دانشگاه امام صادق(ع)*.

ونت، الکساندر. (۱۳۹۲). *نظریه اجتماعی سیاست بین‌الملل، ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: وزارت امور، چاپ دوم*.

سایت‌های اینترنتی و نشریات

خبرگزاری آنسا: ۱۳ آوریل ۲۰۱۶ (۲۵ فروردین ۱۳۹۵)

http://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2016/04/12/renzi-a-teheran-rohani-italia-torni-primo-partner-commerciale-europeo-delliran_f7093146-2117-4ed5-a205-be3698efe657.html

پایگاه اطلاع رسانی دولت (۹۵/۱/۲۵).

<http://www.dolat.ir/NSite/FullStory/News/?Serv=0&Id=277975>

وبسایت فدريکا موگرینی

<http://www.federicamogherini.net/biografia>

وبسایت روبرتو توسکانو

<http://baldi.diplomacy.edu/toscano/toscanocur.htm>

وبسایت رومانو پرودی <http://www.romanoprodi.it/biografia>

روزنامه کوریره دل‌اسرا (۱۱ ژانویه ۲۰۱۶)، دالما: عربستان و اسرائیل، کشورهایی که بیش از آنکه متحد باشند، دو مشکل بودند.

وبسایت بیه گریلو <http://www.beppegrillo.it/en>

خبرگزاری ایرنا. (۲۷ مهر ۱۳۹۳). نماینده پارلمان ایتالیا: جمهوری اسلامی ایران به دنبال صلح و آرامش است.

وبسایت آنا و نزان <http://www.annavanzan.com/contatti>

سایت آوا دیپلماتیک (۷ مرداد ۱۳۹۳)

<http://avadiplomatic.com/?p=2282>

سایت رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ایتالیا

<http://rome.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=208&pageid=11698&newsview=646452>

Il Tempo, Caleri, Filippo. L'Italia si vende all'Iran per 17 miliardi, 27 gennaio 2016.